

Вікторія Ковпак

**ПУБЛІЦИСТИЧНА ПАРАДИГМА КАЛЕНДАРІВ-АЛЬМАНАХІВ
УКРАЇНЦІВ У КАНАДІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.:
ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ ЗМІСТ**

У статті аналізуються державотворчі концепти публіцистичного дискурсу канадсько-української преси першої половини ХХ ст., зокрема в таких виданнях, як календарі-альманахи.

Ключові слова: календар-альманах, публіцистика, державотворчі концепти.

В статті аналізуються государствообразующие концепты публицистического дискурса канадско-украинской прессы первой половины ХХ ст., а именно в таких изданиях, как календари-альманахи.

Ключевые слова: календарь-альманах, публицистика, государствообразующие концепты.

The article deals with the stateforming concepts of journalistic discourse of the Canadian and Ukrainian press in the first half of the ХХ century, and in calendar-almanacs in particular.

Key-words: calendar-almanac, journalism, stateforming concepts.

Отримуючи за кожних історико-культурних обставин свою пресово-публіцистичну парадигму, свій дискурс, свою риторику, державотворча концептосфера періодичних та серіальних видань обумовлює одну з найважливіших для українства державотворчих дискусій, піднімаючи питання загальнокультурного вибору, зокрема національно-ціннісного, ідеологічного, мистецького, ментального, психологічного. На сьогодні актуальним залишається необхідність вивчення, дослідження й узагальнення досвіду, набутого українською еміграційною періодичною пресою, її впливу на свідомість і самосвідомість читачів, ефективності в процесі формування громадської думки.

Ступінь наукового опрацювання проблеми визначається інформаційно-політичною ситуацією, що складалася довкола вивчення іс-

торії української діаспори та її преси. Тож не дивним є те, що основна частина досліджень репрезентована студіями представників еміграційної науки М. Боровика, А. Животка, М. Мартинюка, М. Марунчака, В. Маруняка, В. Маркуся, В. Мартинця, П. Мірчука, С. Сірополка, М. Швагуляка, В. Янева тощо.

Вітчизняні дослідження представлені працями й окремими розвідками О. Богуславського, О. Дзвінчук, С. Костя, О. Лознякова, Н. Сидоренко, П. Соханя, В. Трощинського, М. Тимошика та ін.

На нашу думку, застосовуючи концептуальний підхід, що враховує об'єднання власне текстових і дискурсивних елементів, у загальній концептосфері медіа-дискурсу «державність» («державотворче питання») ми можемо виділяти складові концепти для глибокого відображення відповідних пресових концепцій. Аналізуючи в цьому ракурсі календарі-альманахи, розглядаємо їх як сумарний текст епохи з певною системою таких кодів-концептів, через які розкривається широке проблемно-змістове поле публіцистики: закладені у неї сенси, варіативність понять, глибина асоціацій, світоглядні позиції, індивідуальна картина світу, система цінностей, архетипні риси, національна заглибленість тощо. Серед «кодів, які огранюють пресово-публіцистичні параметри» (Л. Василик [2]), важливе місце належить концепту «державність» як базовому семіотичному знаку, ядру національного хронотопу, що «символізує буття нації, є втіленням її самобутності, дає смисл її екзистенції, маркує національний простір у контексті інших культур, вказує на присутність, підкреслює екзистентність самої нації» (Л. Василик [2]). Це архіважливий складник національного самоосмислення, найближча як індивіду, так і цілій спільноті, особливо за межами Батьківщини, бо концепт «державність» є тим першокодом української культури, що маніфестує її ідентичність.

Отже, *мета* нашого дослідження: проаналізувати державотворчі концепти публіцистичного дискурсу канадсько-української преси першої половини ХХ ст., зокрема в таких виданнях, як календарі-альманахи. Для реалізації поставленої мети необхідно виділити такі *завдання*: 1) розглянути історичні події зазначеного періоду як тло висвітлення національно-визвольних змагань українського народу за утворення самостійної держави; 2) проаналізувати публіцистичну парадигму календарів-альманахів окресленого періоду в контексті

державотворчих дискусій; 3) визначити структурні елементи концептосфери «державотворення / державність» у межах національно-патріотичного дискурсу на основі проаналізованих публікацій.

Після лютневої революції 1917 р. для українців, як писав М. Грушевський, «велика хвиля настала» під час тих буремних подій. Народ, який майже двісті років перебував у колоніальній залежності від Росії, розправив плечі. Але історично ситуація склалася так, що лютнева революція вибухнула в не цілком сприятливих умовах для реалізації волевиявлення українського народу: ще тривала Перша світова війна, російська громадська думка на загал не була готовою до позитивного розв'язання питань, що перебували в аспекті українських національних інтересів, до несподіваної зміни суспільно-політичної ситуації не були готовими й українські діячі, не кажучи вже про народ — адже тривале російське панування далось взнаки в усіх сферах життя: соціальній, політичній, культурній. Але лютнева революція в Росії пробудила до національного життя мільйони українців — виявилось, що віковічне прагнення українців до волі не зникло з їх історичної пам'яті.

За таких обставин українська діаспорна преса взяла на себе роль учителя, вихователя, порадирика, інформатора, організатора й захисника української ментальності, збереження національної ідеї. Українське друковане слово закликала читачку аудиторію до самоорганізації й самопомоги; українська преса плекала між емігрантами ідеї всенациональної єдності народу як передумову національного визволення й самостійної держави, закликала дбати про всенациональне культурне надбання, будувати церкви, школи, народні будинки, науково-освітні установи тощо. Преса стала в українській діаспорі Канади засобом перетворення етносу в свідому націю, мобілізуючи його на економічно-державне будівництво.

Так, наприклад, в «Ілюстрованому народному календарі «Українського голосу» на переступний 1920 рік» вже в передмовній статті «Від видавництва» в публіцистичному матеріалі спостерігаємо аналіз подій через політичну призму: *«Лише не було Календаря на рік 1919. Рік цей в літописі календарів Українського голосу є роком «переступним», а в історії канадійських українців сі часи належать власне до часів дуже тяжких. Спричинені політичними подіями в Європі тутешні відносини довго не забудуть ся серед тих, яким довело ся їх пережити. Заборо-*

на чужомовної преси, опісляж друковане в двох мовах, строга цензура, се лише оден бік сих відносин. Їх вага тяжила не менше на цілм житю нашого загалу. Зрештою подрібно оповідати сього не будемо, бо воно ще нині стоїть живими образами в пам'яті кожного» [10, 3]. Цікаво, що ідея соборності свідомих українців подається на сторінках серіального видання через згуртування навколо часопису, пресового органу, видавництва якого друкувало це видання: «Отже Український Голос є часописию щиро народною. В Марті 1920 р. кінчить ся 10 літ істнованя Укр. Голосу і коли оглянути ся на сей протяг часу, то Укр. Голос зробив велику роботу. Та о многа більше була б ся робота, колиб Укр. Голос знаходив ся в першім році видаваня в тільки хатах, як нині, а нині в кожній українській хаті.. І тому обовязком кожного свідомого Українця є — постарати ся, щоби в його околиці не було хати, де не було би Укр. Голосу. Се обовязок народний — бо, хто не читає народної часописі, той мусить стояти далеко поза рухом живого народного життя, а часто такий буває лише завадою на дорозі народнього поступу» [10, 4].

Національно-патріотичний зміст має прецедентний текст (за М. Волкодавом, — концептуальний, тобто такий, що породив концепт або суттєво вплинув на його розвиток [3]) нарисової публікації Б. Єфреміва «Самопожертва», яка, виходячи з авторських інтенцій, вписана в ідеологічний контекст епохи та включається у сформовану національно-патріотичним дискурсом концептосферу «державність». «Діяло ся те перед 273 роками. В нашім краю — на Україні вела ся тоді тяжка боротьба. А вели сю боротьбу козаки, котрих оскорбило польське правительство — і селяни, котрих польські вельможі угнітали безпосередно... Нарід зчинив повстанє. Польський уряд намагався згнобити сі повстаня оружною силою, ...спіймано козацьку старшину, і всіх проводирів скарано лютою смертю, а народні маси важким гнобленєм і — кріпацтвом» (Б. Єфремів [6, 48]). Далі у т. зв. документальній передмові нарисові йдеться про численні втечі селян на Запорізьку Січ, яка, на думку польського уряду, була «головним огнищем, з якого виходила наука до таких повстань і підмога» (Б. Єфремів [6, 48]; переловлювання польським коронним гетьманом утікачів та грізне покарання всіх тих, хто відважувався на їх переховування. Драматичний сюжет художньо-фактологічної частини як предмет зображення обирає типовий для тодішньої дійсності випадок — жорстоке вбивство сільського дідуся польськими погоничами за переховування «бігця-селянина». Автор

докладно «розгортає» обшук дідусевої хати «польськими посіпаками», детально опрацьовує емоційно насичені епізоди знаходження втікачем повішаного тіла дідуса. Ціннісними елементами концепту «національна пам'ять» є актуалізовані, експлуатовані з метою досягнення політичних цілей повідомлення про те, що дідусь Тимош був реєстровим козаком, якого було поранено у 1620 р. під Хотиним над Дністром, внаслідок чого він оселився у степу, а «в степу, каже один англійський учений, мимохить наступає думка про свободу. — І не диво-ж, що нарід, такий багатий на широкі і пишні степи, — не звук до неволі, до пехтовань, до кріпацтва! І хто передумає всі ті борби і бої, котрі своєю кровю вписали наші предки в історію нашого рідного краю, той пізнасть, що потяг до свободи був більший в Українців, ніж страх перед карою і смертю» (Б. Єфремів [6, 49]). Художньо-образне моделювання конфлікту «нація (український народ) — вороги (поляки)» репрезентується емоційними дисонансними описами, напр.: «Коло степової хатинки було тихо — свято. Пчоли прилітали здалека і знову зникали... З одного улія щось піднімалось. Високий, блідий селянин-втікач вилазив відти... Він перехрестив ся — Дякую тобі, Господи, і вам, дідусю! Але дідуся десь не було. Він оглянув ся і скрикнувши, закрив лице ся руками. Опісля очуняв та побіг степом до Дніпра — до Запорожжя... Над дверми хатини висів дідусь!...» (Б. Єфремів [6, 53–54]). Отже, ціннісними елементами актуалізованого концепту «нація» у прецедентному тексті є поняття «степ», «козак», «Запорожжя», «пчоліні улії», «Дніпро» тощо. Цікаво відзначити, що матеріал супроводжується промовистими публіцистичними ілюстраціями з національним змістом, але ніяк не прив'язаними до тексту публікації: «Похорон українського священика в Києві», «Ворожка», «Українське весіле на Поділю».

За допомогою красномовної риторики (підвищеної вимогливості до мови, художньої образності, емоційної насиченості текстів, глибини авторської узагальненості дійсності) публіцистики календаріальманахи реалізували державотворчу наповненість загального національно-патріотичного дискурсивного поля їх текстів.

Так, наприклад, на нашу думку, слід звернути увагу на прагматичний потенціал функціонування концепту «деідеологізація», подиктаного акцентувати увагу читача на проблемі позбавлення комплексу меншовартості, деструктивного інтернаціоналізму у фельетоні А. Грустілова «Освободжене Сербії». Іронічно-саркастична тональ-

ність, яка була закладена автором у тексті, створює відповідний настрій та формує активну позицію реципієнта в ставленні до актуальних і гострих моментів державного будівництва. Публіцистична насиченість, що надає конфлікту характер внутрішньої суперечності, невідповідності факту, явища ідеалу, актуалізується у передмові автора: *«Наші кацапи ще й досі не перестали повторяти, що Матушка Расея, коли жила то тільки й дбала, щоби освободжати всіх Славян, «Прикарпаторосів», Сербів, Болгар. І тому, мовляв, треба її нині наново воскресити, бо пропаде в неволи славянський рід. А про те, що більшої неволі, як була в Росії, на всім світі не було, не згадують. Москалі були витворили навіть широку програму такої славянської злуки і її проповідували російські політики й учені; нею захоплювалися деколи й одиниці других Славян. Бо на словах все гарно виходило — тим часом на ділі Росія була великою тюрмою народів — славянських і неславянських. Як же вона могла освободжати чужих? В понизшім оповіданні висміває автор тих славянофілів — слов'янолюбців, що готові були освободжати чужих і прилучати їх до Росії, а не хотіли бачити, або удавали, що не бачать тої неволі, яка царює в Росії»* (А. Грустілов [5, 80]). Локалізацію націєтворчого змісту у фельетоні не зменшує відсутність прямого обстоювання національної ідеї українців, оскільки творчим завданням такого жанру є «вміле перевиключення малої теми у велику, суспільного загалу... швидко і сильно вплинути на масового читача» [7, 51]; «політичне осмислення факту теми, ідеї» [8, 225].

Концепт «національна ідентичність» постає в статті з елементами публіцистики (авторська позиція, індивідуальна інтерпретація подій та явищ) «Слав'яни», в якій підкреслюється нецілісність слов'янських «поодиноких народів, котрі себе люблять або ненавидять, відповідно до своїх політичних та економічних інтересів» [13, 95]. У публікації наголошується на тому, що, входячи до складу інших держав, «в котрих деякі стараються винародовлювати недержавні слов'янські народи, а притім фальшують також статистику в не користь підданих націй», слов'янські народи не мають ще своєї держави. *«Так приміром статистика російська зовсім не хотіла зачислити Українців до нації; статистика галицько-польська зменшувала все галицьких Українців о кількасот тисяч; тесаме діяло ся з Українцями в Угорщині, а навіть і на Буковині»* [13, 95]. Та навіть приватна статистика була непослідовною і неточною саме через проблему національної самоідентифікації на-

родів: «...самий чоловік не знає, як себе назвати та означити свою народність. Тому й урядові акти таких держав, як Канада й Америка, не можуть бути певні, бо такі назви як: Австрійці, Галичани, Угорціани і т. д. не вказують ще, до якої народності відносять ся. Особливо наші люди тим грішать» [13, 96].

Продовження художньо-образного моделювання конфлікту «нація (український народ) — вороги (поляки)» у межах концептосфери «державність» репрезентується на сторінках «Ілюстрованого народного календаря «Українського голосу» на переступний 1920 рік» у промовистому памфлеті — посланні О. Грицяя «Ляхо-татари» [4]. Гострий публіцистичний матеріал є відгуком на політичні події того часу. Після Першої світової війни Польща стала господарем на західноукраїнських землях внаслідок агресії, здійсненої за підтримки Антанти. Польський уряд чинив жорстокі утиски українському населенню, яке не визнавало законності польської влади. Зокрема, за даними Міжнародного Червоного Хреста лише восени 1919 р. число українців, заарештованих та засланих до таборів полонених, перевищило 100 тис. людей, у т. ч. понад 1000 українських священників греко-католицької церкви. Галицький крайовий сейм, повітові ради було скасовано, а їхні функції перебрали польські старости. У 1920 р. Східну Галичину було поділено на три воеводства: Львівське, Тернопільське і Станіславське, які влада почала офіційно називати «Малопольська Виходня» (Східна Малопольща) і заборонила вживати терміни «Західна Україна» й «українці». Для зменшення кількості українців на цих територіях польський уряд зараховував усіх українців, які сповідували католицьку віру, до поляків; грубим порушенням прав українців була дискримінаційна політика польської влади щодо української мови; полонізації зазнали й вищі навчальні заклади; польська влада переслідувала й українські національні культурні товариства; складною проблемою для західноукраїнського населення під польською владою була земельна реформа. Отже, насильницька політика в усіх — національній, соціальній, економічній, релігійній — сферах життя сприяла розвитку національних почуттів українців і посилення ненависті до поляків [16].

Риторичні звертання, повтори, градація звинувачувальних метафор демонструють на рівні публіцистичної творчості втілення в життя механізму змістової прагматики щодо реалізації ідеї державотворення;

наприклад: *«Український молодче! Розкрий найглибші глибини душі твоєї і серцем усім і думою твоєю до слів вісти моєї припади, — але як-же тобі її, як її вістити?... Вони, — сі твої століттями запеклі вороги, сі вороги твого життя, твоєї долі, твого щастя, найбільш непримирені, найбільш люті вороги твоєї свободи, твоєї народної волі, яким на страшне імя — Ляхи. Світ їх зове Поляками, — але ти, український молодче, ти отсього імені їм не давай...протягом життя твого і при смерті твоїй, — одним тільки іменем називай їх, — іменно: Ляхи—Татари»* (О. Грицай [4, 99]). Перелік тяжких злочинів проти українського народу з боку поляків в памфлеті є авторським орієнтиром серед проблем державотворення, наголошуючи, перш за все, на ключових аспектах — національній свідомості, гідності та ідентичності; наприклад: *«Слухай і знай і не забудь того ніколи, український молодче. Убивали і мучили священників твоїх ненаситні українською кровією Ляхо-Татари, грабили чесні церкви твої і святотацтво чинили в них, коні свої тутки вводячи як в Пукаловичах та Домажирі, та висмівали прадідні святі молитви народу твого, знущаючись при тім над священником...»* (О. Грицай [4, 99]). Ще більш вражаючою є т. зв. післямова, прагматичний потенціал якої підкреслено автором за допомогою виділення тексту жирним шрифтом та символічного красномовного підпису під матеріалом — **«(Воля): «Ні друга, ні дружини нехай томі між ними не буде, — ні спільного шляху, ні спільної радості, ні спільної мови. Про священників памятай, що вони їх тоді убивали, про діти, жінки і дівчата, що вони їх палили, насилували і убивали, — про ті тисячі там, що товпили ся божеволіючими з голоду, недуги і розпуки рядами у ляцьких казармах і тюрмах, — очи твої на небеса піднеси і Судьбу на свідка призови і скажи за себе і за своїх дутий: «Прокляті будьте народом моїм у віки»** (О. Грицай [4, 104]).

Текстовою ілюстрацією до проблеми польсько-українських відносин є також публіцистичний матеріал із сатиричною назвою *«Як поляки цивілізували українців»* [19]. Через *«зачеплену тут лише зкраю історію польських насильств»* автор прагнув показати *«тут бодай коротенько оту польську доброту, якої зазнавали Українці, зазначаючи при тім жерела та документи чи письменника, який се записав. А про польські кривди, яких зазнавали від Поляків України, записували і деякі польські письменники й історики»* (Ц—Т В. [17, 105]).

Концептуальні засади і принципи національно-державного відродження українського суспільства автор статті з елементами публіцис-

тики «Українські гроші» вбачає саме в ґрунтовній українізації всієї державної системи правительства Центральної Ради з формуванням Української Народної Республіки, яка досі біла зовсім російською. *«В усіх урядах, від найнижчих до найвисших, заведено українську мову урядовою. Команда в армії стала відбуватись чисто по українській, яку жовнірство прийняло з найбільшим одушевленням; військові справи і перепись провадили ся по українській; на залізницях, почтах, судах, податкових урядах і т. д. все муіло відбуватись в українській мові, на превелике озлоблене змосковщеного елементу по містах України. По фабриках і інших промислових заводах всюди дзвеніла мова України»* [14, 128]. Отже, ця публікація публіцистичний зміст поняття «державотворення» розкриває через концепт «українізація у всіх сферах суспільного життя». До того ж зміст цього концепту доповнюється ще однією складовою — грошовий чинник, що має соціально-політичний характер змісту: *«Попри все те являлось конечним зукраїнізувати чимкорше й грошеву систему. Зміна царських грошей на українські народні гроші була незвичайно важним кроком наперед в українізації нової держави. Гріш як важний чинник в економічнім життю народа міг до решти усунути чужинецьке московське пятно з України»* [14, 128].

Специфічним, на нашу думку, концептом у консолідуючій концептосфері «державотворення» / «державність», з огляду на проаналізовану публіцистику, є «свідомі люди». Прецедентний текст статті «Значіне свідомих людей для народу» характеризується прагматично спрямованим державотворчим змістом: напр., *«Вороги Українців за всігди планово стреміли до того, щоби в Українців не було свідомої кляси, яка могла би давати напрям всякій українській народній роботі. Поляки в славнім своїм «Проекті на зніщене Русі» виразно говорять, що — треба український народ тримати в біді, в погорді, а сим осягнуть ся те, що навіть письменний бідак не буде мати за що купити книжки, отже не буде ані себе, ані другого просвічувати. Так народ не буде мати провідників»* [9, 169]. Сугестивний потенціал прагматичної публіцистики міститься і в тематичному напрямі цього матеріалу, присвяченого проблемам освіти «свідомих людей»: *«На Великій Україні робота в подібнім напрямі зачала ся від часів Шевченка. Тоді свідомійші Українці зачали були заводити вечірні і другі школи, приготвяти книжки (Шевченко також зладив був Буквар). ...З часом пробують її відновити ріжними способами і в ріжних формах — видаванєм українських книжок, пресою, заснову-*

ванем товариств «Просвіта» і т. д. Однакож на кождім кроці ставала на перешкоді Московщина. В Галичині просвітно-народна робота сягає часів Маркіяна Шашкевича. Він, як і Шевченко., зладив був «Русалку Дністрову», яку австрійський уряд зараз сконфіскував» [9, 169]. Таку ж комунікативну стратегію впливу на реципієнта відіграє публікація «Значіне народних інституцій», в якій наголошується на значущості тих інституцій, які «здвигнув і удержує сам народ», — приватних народних виховних інституцій, в яких виховуються такі передові люди, котрі необхідні народу. Такою найкращою і найбільшою виховною народною інституцією в Канаді автори матеріалу називають власне Академію ім. Петра Могили в Саскатуні.

У рубриці «Кілька порад» календаря-альманаха з-поміж таких адресатів, як «Загалови», «Родичам», «Чоловікови — жінци», «Хлопцєви», «Дівчині», «Фанатикови» та ін., особливо виділяється «Патріотови», в якому формується образ соціально активної особистості: «Він має обовязок пильно слідити за всякими громадськими і краєвими справами; поводитися з людьми статочно, не горячитися в дискусіях; бути розсудним й прихильним, не зневірювати ся, коли якась робота не вдала ся, але бути готовим й тисячу разів зачинати її на нового; завсїгди стреміти до того, щоби свої погляди і поради висказувати ясно і сміло» [11, 211]. Отже, у державотворчій концептосфері можемо виділити ще один складник «патріотизм».

Комунікативно-прагматична скерованість публікації «Українські справи» презентує оцінку змін векторів історичного розвитку країни.

«Російська революція, що зачала ся 8 марта 1917, порозривала кайдани з рук поневоленних народів і тоді власне зачинає ся організоване самостійного українського життя і української держави» [15, 213], — так окреслюється національно-патріотичний зміст поняття «Українська держава». Тематичний діапазон даної публікації висвітлюються у таких підрозділах: «Петлюра — Вороги України», «Галицька Україна», «Буковина», «Угорська Закарпатська Україна», «Українці в Парижу», «Польське панованє в Галичині», «Польські насильства». Подання жорстокого ставлення поляків до українського населення, військових та полонених піднімало бойовий дух українців та спрямовувало його на подальшу боротьбу за власну державу. «Такі злочини не можуть минути ся безкарно... Поляки мусять приймити заплату у двоє. Коли

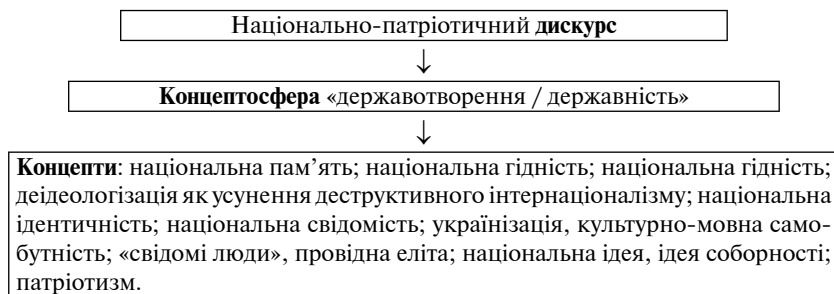
вільно загарбувати чужі землі, і вимордовувати народ перед очима цивілізованого світа, то нам вільно, ні — се моральний наш обов'язок подвійно готувати оборону і заплату. І ми мусимо її невинно і всіми силами готувати» [15, 229], — констатує анонімний автор, акцентуючи увагу читачів на необхідності стати до оборони перед польською агресією, тим самим організовуючи державотворчий процес.

Надзвичайно важливим, на нашу думку, є той факт, що й у публікаціях, на перший погляд, виключно мистецького скерування містяться значущі державотворчі інтенції. Так, наприклад, у промові В. Авраменка в Товаристві ім. Т. Шевченка у Вінніпезі, вміщеній у канадійський альманах «Кленовий лист», «Український національний танок» [1], автор піднімає такі актуальні й сьогодні питання об'єднання нації, занепокоєння щодо боротьби, яка відбувається в межах одного народу і є найголовнішою руйнівною для нього силою: *«Ми гриземся між собою, робимо все, щоби зненавидіти один другого. Брат гризе брата, Українець такогож, як сам, Українця бідолаху хоче звалити з ніг, ніяк не хочемо знайти шляху до взаємної вирозумілости... маємо різні погляди про одну й ту саму річ, то порозуміймося між собою...»* (В. Авраменко [1, 11]). Разом з тим, у промові читач усвідомлює, що в національно-патріотичному дискурсі поняття «державність» створюється і культурно-просвітницькою роботою: *«Хотів я йти до українського війська, але покійний С. Петлюра порадив мені поступити до музично-драматичної школи імені Лисенка в Києві. Він сказав: «Ви більше зробіте для України, як артист...»* [1, 12]. Автор засуджує нешанування своєї мови, книги, часопису, що є ніби наслідком політики «наших ворогів — москалів, поляків, румунів, чехів», які сповідували антидержавницькі інтереси: *«Забувайте, що ви українці!»* (В. Авраменко [1, 13]); нагадує про духовних світочів України — Котляревського, Шевченка, Франка на Галичині, Федьковича на Буковині, про працю українського хору О. Кошиця 1918 р. після відродження Української Держави: *«Ті народи, що й чути не хотіли про Україну, не хотіли признати її Державу, мусіли признати нашу високу мистецьку культуру»* [1, 13]. Гуртування нації у товариствах, Рідних школах, Народних домах, навколо освіти, мистецтва, що розвиває національно-культурну свідомість, вважає автор запорукою державотворення. Промовистими гаслами закінчується промова: *«Поширюйте український танок, котрий посідає творчу силу для розбудження свідомости. По довгих літах*

праці встане вільна і соборна велика Українська Держава» (В. Авраменко [1, 17]).

Отже, якщо в першому аналізованому календарі державотворча концептосфера наповнювалася переважно висвітленням польської окупаційної політики на захоплених українських землях, то в матеріалах «Кленового листа» важливим державотворчим чинником, а отже, концептом загальної державотворчої концептосфери, виступають культурно-історичні питання. Враховуючи структурну специфіку такого видання, як календар-альманах, слід відзначити вагому роль у реалізації національно-патріотичних ідей календаря історичних подій, що є вичерпним реєстром найважливіших дат з історії України.

На нашу думку, реалізацію державотворчого аспекту в публіцистиці варто досліджувати через аналіз у національно-патріотичному дискурсі публіцистики календарів-альманахів першої половини ХХ ст. через призму політичної та культурно-історичної ситуації засобом структуризації концептосфери «державотворення / державність», яку можна представити у вигляді такої схеми:

Отже, аналізовані примірники календарів-альманахів дають можливість стверджувати, що їх публіцистичні матеріали є прагматично орієнтованими, тобто такими, що передають інформацію із запрограмованою настановою на її соціальну оцінку у заданому напрямі.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Авраменко В. Український національний танок / В. Авраменко // Канадський альманах «Кленовий лист». — Канада, Вінніпег, Манітоба, 1929. — С. 11–17.

2. *Василик Л.* Парадигма Україна-Європа у публіцистиці сучасних літературно-художніх видань / Л. Василик / [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Natural/Vdpu/Soc_komun/2008_1/05.html
3. *Волкодав М.* Концептуалізація в політичному дискурсі як метод формування ідеології / М. Волкодав // Культурна життя юга Росії. — Краснодар : Просвещение-Юг, 2007. — № 1. — С. 87–88.
4. *Грицай О.* Ляхо-татари / О. Грицай // Ілюстрований народний календар «Українського голосу» на переступний 1920 рік. Річник п'ятий. — Канада, Вінніпег, Ман : Українська видавнича спілка. — С. 97–104.
5. *Грустілов А.* Освободжене Сербії / А. Грустілов // Ілюстрований народний календар «Українського голосу» на переступний 1920 рік. Річник п'ятий. — Канада, Вінніпег, Ман : Українська видавнича спілка. — С. 80–84.
6. *Єфремів Б.* Самопожертва / Б. Єфремів // Ілюстрований народний календар «Українського голосу» на переступний 1920 рік. Річник п'ятий. — Канада, Вінніпег, Ман : Українська видавнича спілка. — С. 48–54.
7. *Журбина Е.* Искусство фельетона / Е. Журбина. — М. : Художественная литература, 1965. — 288 с.
8. *Заславский Д.* Газетные жанры / Д. Заславский. — М. : [б. в.], 1955. — 290 с.
9. Значіне свідомих людей для народу // Ілюстрований народний календар «Українського голосу» на переступний 1920 рік. Річник п'ятий. — Канада, Вінніпег, Ман : Українська видавнича спілка. — С. 169–176.
10. Ілюстрований народний календар «Українського голосу» на переступний 1920 рік. Річник п'ятий. — Канада, Вінніпег, Ман: Українська видавнича спілка. — 258 с.
11. Кілька порад. Патріотів // Ілюстрований народний календар «Українського голосу» на переступний 1920 рік. Річник п'ятий. — Канада, Вінніпег, Ман : Українська видавнича спілка. — С. 210–211.
12. *Покровская Е.* Прагматика современного газетного текста / Е. Покровская // Русская речь. — 2006. — № 3. — С. 81–87.
13. Славяни // Ілюстрований народний календар «Українського голосу» на переступний 1920 рік. Річник п'ятий. — Канада, Вінніпег, Ман : Українська видавнича спілка. — С. 95–96.
14. Українські гроші // Ілюстрований народний календар «Українського голосу» на переступний 1920 рік. Річник п'ятий. — Канада, Вінніпег, Ман : Українська видавнича спілка. — С. 128–136.
15. Українські справи // Ілюстрований народний календар «Українського голосу» на переступний 1920 рік. Річник п'ятий. — Канада, Вінніпег, Ман : Українська видавнича спілка. — С. 213–229.

16. Українській вибір : політичні системи ХХ століття і пошук власної моделі суспільного розвитку / В. Солдатенко (керівник). — К. : Парламентське вид-во, 2007. — 576 с.
17. Ц-Т В. Як поляки цивілізували українців // Ілюстрований народний календар «Українського голосу» на переступний 1920 рік. Річник п'ятий. — Канада, Вінніпег, Ман : Українська видавнича спілка. — С. 105–109.